

УДК 349.1

Аліна Чанишева,*канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДОПОМІЖНІ ЗАСТАВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті виокремлюються допоміжні заставні зобов'язання у структурі зобов'язальних відносин. З'ясовуються їх мета, зміст, момент виникнення та припинення. Вносяться пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства в частині регулювання зазначених зобов'язань.

Ключові слова: зобов'язання, зобов'язальні відносини, допоміжні зобов'язання, застава, допоміжні заставні зобов'язання.

Постановка проблеми. Зміст зобов'язальних відносин являє собою певне складне та структуроване явище. Стрижень зобов'язальних відносин – це основні зобов'язання. У них виражаються мета зобов'язальних відносин (договору, на якому вони ґрунтуються) і засоби досягнення еквівалентності у відносинах сторін. На зміст основних зобов'язань зазвичай вказується в нормативних визначеннях окремих цивільно-правових договорів.

Допоміжні зобов'язання щодо застави не можуть бути визнані основними, бо у них немає будь-якої іншої мети, крім сприяння нормальному розвитку речових заставних правовідносин. Проте заставні зобов'язання не є ні забезпечувальними, ні додатковими. Вони не є забезпечувальними, оскільки вони не можуть стимулювати боржника до належного виконання будь-якого зобов'язання. А додатковими вони не є тому, що виникають уже в момент укладення договору застави. Допоміжні заставні зобов'язання ще не були предметом спеціального дослідження у вітчизняній науковій літературі.

Метою статті є виокремлення та характеристика допоміжних заставних зобов'язань як елемента структури зобов'язальних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Допоміжний характер заставних зобов'язань чітко помітний. Предмет застави – це майно, що належить заставодавцю на праві власності (господарського відання), чи належні заставодавцю права. Передання в заставу майна чи майнових прав, природно, породжує певні відносини між заставодавцем і заставодержателем. Ці відносини є суто допоміжними, бо їхнє єдине призначення

полягає у сприянні нормальному функціонуванню абсолютних заставних правовідносин.

Допоміжними є зобов'язання між заставодавцем і заставодержателем щодо обмеження речового права заставодавця на предмет застави, який залишився в володінні заставодавця. Так, згідно з ч. 1 ст. 586 ЦК України [1] договором може бути обмежена правоможність заставодавця користуватися предметом застави, у тому числі здобувати з нього плоди й доходи. Правоможність заставодавця розпоряджатися предметом застави обмежується безпосередньо законом: його відчуження, передання в користування або розпорядження в інший спосіб заставодавець може здійснювати лише за згодою заставодержателя (ч. 2 ст. 586 ЦК України). Подібні правила встановлені також ст. 17 Закону України «Про заставу» [2] і ст. 9 Закону України «Про іпотеку» [3]. Обов'язки заставодавця дотримуватись обмежень, що встановлені названими законодавчими положеннями та договором застави, становлять зміст допоміжного зобов'язання між заставодавцем та заставодержателем. Цей зміст є негативним, що відповідає формулюванню ч. 1 ст. 509 ЦК України, згідно з яким боржник у зобов'язанні може мати обов'язок утриматися від дій. Зазначеному обов'язку заставодавця у зобов'язанні, яке розглядається, кореспондує суб'єктивне право заставодержателя, що може набувати форми вимоги.

Інтерес представляє співвідношення цього зобов'язання з речовим правовідношенням щодо предмета застави. У цьому правовідношенні заставодавець уже не є суб'єктом, що здійснює абсолютне панування над річчю, бо його абсолютне право стало обмеженим. Така взаємодія відносин і абсолютних правовідносин є звичайним явищем у правовій

системі України. Специфіка цієї взаємодії в разі, що розглядається, полягає в тому, що через зобов'язання не надається особі речове право, а обмежується.

Окреме допоміжне зобов'язання встановлюється з приводу збереження предмета застави. Права та обов'язки, що входять до змісту цього зобов'язання, можуть встановлюватися договором. Законом такі права та обов'язки встановлюються тільки стосовно іпотеки. Стаття 10 Закону України «Про іпотеку» встановлює обов'язки іпотекодавця вживати за власний кошт усіх необхідних заходів для належного збереження предмета іпотеки, включаючи своєчасне проведення поточного ремонту, відновлення незначних пошкоджень, раціональну експлуатацію та захист предмета іпотеки від незаконних посягань і вимог інших осіб.

У разі укладення договору іпотеки виникає допоміжне організаційне зобов'язання, у межах якого іпотекодержатель має право перевіряти документально і в натурі наявність, стан, умови збереження та користування предметом іпотеки. Це право іпотекодержателя може реалізувати за умови попереднього письмового попередження іпотекодавця. При цьому іпотекодержатель повинен не перешкоджати користуванню предметом іпотеки з боку іпотекодавця чи інших осіб. У зобов'язанні, про яке йдеться, іпотекодавець несе обов'язок не перешкоджати іпотекодержателю здійснювати відповідні перевірки. Такі допоміжні зобов'язання можуть виникати і при інших формах застави (крім іпотеки), якщо відповідні умови передбачені договором застави.

У межах допоміжного інформаційного зобов'язання, що виникає на підставі ч. 2 ст. 10 Закону України «Про іпотеку», іпотекодавець несе обов'язок своєчасно повідомляти іпотекодержателя про будь-яку загрозу знищення, пошкодження, псування або іншого погіршення стану предмета іпотеки.

Страховання предмету іпотеки є обов'язковим згідно з п. 35 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про страхування» [4] і ст. 8 Закону України «Про іпотеку». В інших випадках страхування предмета застави може здійснюватися на підставі договору застави. У таких випадках на підставі закону або договору між заставодавцем і заставодержателем виникає організаційне зобов'язання, за яким заставодавець несе обов'язок застрахувати предмет застави. Труднощі в забезпеченні виконання цього зобов'язання спонукають заставодержателів вимагати від заставодавців виконання зобов'язання щодо страхування ще до виникнення забезпеченого заставою зобов'язання.

Правовою підставою допоміжних зобов'язань щодо застави служить низка положень про заставу, сформульованих у розділі I «Загальні положення» Закону України «Про заставу». Згідно зі ст. 8 Закону України «Про заставу» випадкове знищення або випадкове пошкодження предмета застави породжує зобов'язання, до змісту якого входить право заставодержателя вимагати від заставодавця надати рівноцінний предмет або, якщо це можливо, відновити знищений або пошкоджений предмет застави. Це правило не узгоджується з ч. 2 ст. 587 ЦК України, згідно з якою зобов'язання щодо заміни або відновлення предмету застави виникає в разі його втрати, псування, пошкодження або знищення з вини заставодавця, який володів предметом застави. Із цього законодавчого положення випливає, що в інших випадках, зокрема вказаних у ст. 8 Закону України «Про заставу», таке зобов'язання не виникає. Очевидно, ця суперечність між ст. 8 Закону України «Про заставу» і ч. 2 ст. 587 ЦК України повинна бути усунута шляхом доповнення ч. 2 ст. 587 ЦК України зазначенням на те, що на боці заставодавця відповідний обов'язок виникає також у разі випадкового знищення або випадкового пошкодження предмету застави.

У разі, коли сторони договору домовились про заставу у формі закладу, виникає заставне зобов'язання, відповідно до якого заставодавець зобов'язується передати предмет застави у володіння заставодержателю. Предметом закладу можуть бути й цінні папери, хоча розміщення правила про можливість застави цінних паперів шляхом їх передання заставодержателю або в депозит нотаріальній конторі, приватного нотаріуса чи банку в ст. 5 Закону України «Про заставу» і відсутність посилання на це правило в розділі IV «Заклад» названого Закону ставлять під сумнів віднесення таких випадків до закладу. Тому положення ч. 3 ст. 5 Закону України «Про заставу» доцільно було б перенести до розділу IV «Заклад» цього Закону.

Застава в разі закладу виключається тільки тоді, коли вона неможлива за визначенням. Якщо в заставу передаються товари в обігу та переробленні, то цей вид застави за своєю сутністю виключає передання предмету застави у володіння заставодавця. Такого поняття, як володіння майновим правом (саме майновим правом, а не цінним папером, що таке право засвідчує), цивільне право та наука цивільного права не знають. Відповідні сторони не позбавлені права укласти договір про відступлення права вимоги боржником на користь кредитора з наступним зворотнім відступленням (після

виконання зобов'язання, що забезпечувалось відступленням). Але це вже не буде охоплюватись правовою конструкцією застави, а отже, і закладу.

У разі застави нерухомого майна (майна, яке для цілей застави вважається нерухомим) Закон України «Про іпотеку» не передбачає передавання предмету застави (іпотеки) у володіння іпотекодержателя. Автором уже висловлювалась думка про недоцільність такого законодавчого рішення [5, с. 91–93]. Але тут відповідно до теми дослідження тільки зауважимо, що з приводу іпотеки зобов'язання щодо передавання предмету іпотеки у володіння іпотекодержателя *de lege lata* виникати не можуть.

Оскільки виникає зобов'язання, до змісту якого входить обов'язок заставодавця передати предмет застави у володіння заставодержателя, останній може пред'явити позов про примусове виконання заставодавцем зазначеного обов'язку. Факти виникнення заставного зобов'язання з договору, його існування і, відповідно, існування обов'язку заставодавця передати предмет закладу не повинні викликати сумнівів. І все ж такі наприкінці 90-х років ХХ століття арбітражними судами була опрацьована правова позиція, згідно з котрою право застави, якою забезпечується кредитне зобов'язання позичальника перед банком при закладі, виникає після фактичного отримання боржником суми кредиту [6, п. 8], а тому в позові про примусове передавання позичальником банку предмета застави (закладу) слід відмовити. Цим роз'ясненням була повністю проігнорована різниця між абсолютними правовідносинами, з одного боку, і зобов'язаннями щодо застави – з іншого. Положення ч. 2 ст. 548 ЦК України про неможливість забезпечення недійсного зобов'язання не перешкоджає забезпеченню заставою майбутньої вимоги (ст. 573 ЦК України). А оскільки можливе забезпечення заставою майбутньої вимоги, то і договір застави в забезпечення майбутньої вимоги не суперечить закону. А сторони договору застави вправі на свій розсуд вирішити питання про строк передавання заставодавцем заставодержателю предмета застави (закладу). Якщо вони це не визначили в договорі, застосуванню підлягає ч. 2 ст. 530 ЦК України, згідно з якою боржник (у цьому разі – заставодавець) повинен виконати свій обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги.

Наведений приклад свідчить про те, що розуміння заставних зобов'язань викликає труднощі в судовій практиці.

Після виконання заставодавцем або третьою особою забезпеченого закладом

зобов'язання виникає зобов'язання щодо повернення предмета закладу (абз. 9 ст. 46 Закону України «Про заставу»). Заставодержатель негайно після зазначеної події зобов'язаний повернути предмет закладу заставодавцю. До змісту цього зобов'язання входить і кредиторський обов'язок заставодавця прийняти від заставодержателя предмет закладу. Цей обов'язок текстуально ніде не закріплений, але він впливає з контексту ст. 45 Закону України «Про заставу»: не може бути такого, щоб законодавець покладал на заставодержателя обов'язок повернути предмет закладу й одночасно не забезпечував можливість виконання цього обов'язку покладенням на заставодавця обов'язку прийняти цей предмет.

Просте (одностороннє) зобов'язання щодо повернення предмета закладу є зустрічним стосовно простого (одностороннього) зобов'язання щодо передавання заставодавцем предмета закладу у володіння заставодержателю. Разом ці два зустрічні зобов'язання утворюють складне (двостороннє) зобов'язання.

До змісту заставного зобов'язання при закладі входять також низка обов'язків, що пов'язані з перебуванням предмета закладу у володінні заставодержателя. Ці обов'язки сформульовані в ст. 45 Закону України «Про заставу», але відповідний нормативний матеріал викладено непослідовно. Так, цілком очевидно, що правові норми, які зобов'язують заставодержателя вживати заходів, необхідних для збереження предмету закладу, належним чином утримувати предмет закладу та негайно повідомляти заставодавця про виникнення загрози загибелі чи пошкодження предмета застави, слід розмістити не в другому, сьомому і восьмому абзацах ст. 46 Закону України «Про заставу», а в другому, третьому і четвертому, тобто підряд. При цьому спочатку треба вказати на загальний обов'язок належним чином утримувати предмет закладу, а потім – на спеціальні обов'язки вживати відповідних заходів та повідомляти заставодавця про відповідні загрози.

Відповідальність заставодержателя, про яку зазначається в абз. 7 ст. 46 Закону України «Про заставу», стосується і обов'язків заставодержателя, які встановлені абзацами 2 та 8 цієї статті. А тому вона повинна бути встановлена не абз. 7, а іншим законодавчим положенням, що буде мати більш широкий предмет правового регулювання. Очевидно, загальне правило про відповідальність заставодержателя за незбереження предмету закладу має бути включено до ст. 48 Закону України «Про заставу», у якій закріплюється

ся низка правил про відповідальність заставодержателя за втрату, нестачу або пошкодження предмета закладу.

Відповідно до абз. 3 ст. 46 Закону України «Про заставу» договором може бути передбачено обов'язок заставодержателя одержувати з предмета закладу доходи в інтересах заставодавця. Такі доходи можуть бути отримані й в силу права заставодержателя користуватися предметом закладу, якщо таке передбачено договором. Правовий режим доходів не залежить від того, отримуються вони в силу обов'язку їх отримувати (абз. 2 ст. 45 Закону України «Про заставу») чи в силу права користування предметом закладу (ч. 1 ст. 46 того ж Закону). Про плоди в Законі України «Про заставу» не йдеться. Їх доля має визначатись відповідно до загального правила, встановленого ст. 189 ЦК України («продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором»). Тому не було ніякої необхідності визначати, кому будуть належати доходи, а тим більше встановлювати, що доходи зараховуються в рахунок погашення процентів за боргом, забезпеченим закладом, чи боргу. Достатньо було встановити, що заставодержатель має право чи зобов'язаний отримувати доходи і що це має бути передбачено договором.

У випадках, що розглядаються, слід звернути увагу на таке. Право на отримання доходів є речовим. Воно є складовою частиною речового права, яке належить заставодержателю при закладі. Отримує заставодержатель це право у зобов'язанні, що виникає на підставі договору застави. Обов'язок заставодержателя отримувати доходи входить до змісту зобов'язання між заставодержателем і заставодавцем. Речового характеру цей обов'язок не має і не може мати.

Питання про умови відповідальності заставодержателя за втрату, недостачу або пошкодження предмета закладу вирішуються в ст. 48 Закону України «Про заставу». Ця відповідальність обмежується вартістю втраченого майна або сумою, на яку його вартість у зв'язку з пошкодженням зменшилась. Проте договором або законом на заставодержателя може бути покладено обов'язок заставодержателя відшкодувати збитки в повному обсязі. Зазвичай загальне правило, що обмежує відповідальність заставодержателя, задовольняє інтереси заставодавця, бо у вартості будь-якого майна врахована його здатність приносити дохід, а витрат у зв'язку з небереженням предмета закладу заставодавець або не несе взагалі, або вони є незначними.

Спроба вирішити у ст. 48 Закону «Про заставу» питання про вину як умову відпо-

відальності заставодержателя за небереження предмета закладу виявилася зовсім невдалою. По-перше, будь-якої необхідності повторювати в ч. 3 ст. 48 Закону України «Про заставу» загальне правило про вину як умову відповідальності не було. По-друге, виняток із цього загального правила (згідно із цим винятком заставодержатель звільняється від відповідальності тільки за умови, якщо він доведе, що небереження предмета застави стало наслідком дії непереборної сили) стосується тільки ломбардів і організацій, для яких надання кредитів громадянам є предметом їхньої діяльності. Виявляється, інші організації – суб'єкти господарської діяльності, якщо вони є заставодержателями за договорами закладу, несуть відповідальність за небереження предмета закладу згідно із загальним правилом про відповідальність за принципом вини. У такому разі ч. 3 ст. 48 Закону «Про заставу» суперечить ч. 2 ст. 218 ГК України [7], згідно з якою суб'єкт господарювання за порушення господарського зобов'язання несе відповідальність, якщо не доведе, що належне виконання зобов'язання виявилось неможливим внаслідок дії непереборної сили. Але це правило застосовується, якщо інше не передбачено законом або договором. Це застереження, безумовно, стосується і ст. 48 Закону України «Про заставу», у тому числі правила, яке текстуально в цій статті не закріплене, але яке закріплене логічно і відповідно до якого інші заставодержателі (крім ломбардів і організацій, що надають кредити громадянам) відповідають за небереження предмета закладу за загальним принципом вини. Це дає підстави для висновку про те, що частини третю й четверту зі ст. 48 Закону України «Про заставу» слід вилучити.

Згідно з абз. 5 ст. 46 Закону України «Про заставу» на заставодержателя при закладі покладається обов'язок страхувати предмет закладу в обсязі його вартості за рахунок та в інтересах заставодавця. Це положення, оскільки воно встановлює обов'язок страхувати, слід розуміти так, що воно встановлює один із видів обов'язкового страхування. Законодавець поступово посилював категоричність правила про те, що обов'язкові види страхування можуть встановлюватись тільки Законом України «Про страхування». На цей час встановлено таке правило: «Забороняється здійснення обов'язкових видів страхування, що не передбачені цим Законом» (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про страхування»). За наявності такої категоричної заборони, включеної законодавцем до пізніше прийнятого Закону, не може бути і мови про обов'язок заставодержателя страхувати предмет закладу

на підставі абз. 5 ст. 45 Закону України «Про заставу». Якщо такий обов'язок заставодержателя не встановлений договором, заставодержатель не зобов'язаний страхувати предмет закладу, а абз. 5 зі ст. 45 Закону України «Про заставу» слід вилучити.

Питання оподаткування вирішуються Податковим кодексом України [8]. Це стосується й визначення платників податків (ст. 1 ПК України). Тому й питання про те, хто зобов'язаний сплачувати податки та збори, пов'язані з володінням предметом закладу, не може вирішуватись Законом України «Про заставу». І зовсім вже некоректним було включення цієї податково-правової норми до ст. 45 названого Закону, яка визначає зміст цивільних зобов'язань щодо закладу. Тому й абз. 6 із цієї статті слід вилучити.

Вище вже вказувалося на один із інформаційних обов'язків заставодержателя (негайно повідомляти заставодавця про виникнення загрози загибелі чи пошкодження предмета закладу). Є ще один інформаційний обов'язок заставодержателя за договором закладу – регулярно надсилати заставодавцю звіт про користування предметом закладу, якщо користування ним допускається відповідно до закону та договору. Цей обов'язок існує в межах відповідного допоміжного зобов'язання щодо застави.

Специфіка закладу обумовлює багатоманітність і змістовність допоміжних зобов'язань, що виникають при закладі. Проте це не може бути підставою для заперечення тієї обставини, що допоміжні зобов'язання щодо застави виникають також і в інших випадках забезпечення основних зобов'язань заставою. Як доказ визнання законодавцем допоміжних зобов'язань щодо застави у формі іпотеки можна розуміти ту обставину, що в ч. 2 ст. 3 Закону України «Про іпотеку» зазначається на виникнення «взаємних прав та обов'язків іпотекодавця та іпотекодержателя» за іпотечним договором з моменту його нотаріального посвідчення. Для порівняння звернемо увагу на те, що в ч. 4 ст. 1118 ЦК України йдеться про відносини сторін договору комерційної концесії з третіми особами. Отже, можна зробити висновок про те, що між заставодержателем і заставодавцем існують допоміжні зобов'язання, зміст яких становлять взаємні права та обов'язки його сторін. Крім того, під час укладення іпотечного договору виникає речове правовідношення між іпотекодержателем і невизначеним колом третіх осіб, нормальному функціонуванню якого сприяють згадані вище допоміжні зобов'язання.

Під час застави товарів в обігу або переробленні виникає допоміжне зобов'язання

щодо недопущення зменшення вартості товарів, що перебувають у заставі. Правовою підставою такого зобов'язання є ст. 43 Закону України «Про заставу», що покладає на заставодавця в разі відчуження заставлених товарів обов'язок замінити їх іншими товарами такої самої або більшої вартості. Це положення доповнюється більш категоричним правилом про те, що зменшення вартості заміненних товарів допускається тільки в разі, коли це здійснено за домовленістю сторін щодо погашення частки початкової заборгованості, забезпеченої заставою. Наявність слова «тільки» у формулюванні ст. 43 Закону України «Про іпотеку» виключає можливість будь-яких відступлень від цього законодавчого положення навіть з урахуванням ч. 3 ст. 6 ЦК України. Це недоцільне законодавче рішення: застава товарів в обігу або переробленні встановлюється, як правило, договором, тобто на розсуд сторін відповідних відносин. Якщо вони вправі вирішувати питання про те, встановлювати заставу чи ні, то тим більше за ними має бути визнано право встановлювати розмір застави. Проте цей висновок є правильним лише *de lege ferenda*. *De lege lata* спеціальна правова норма, яка закріплена у ст. 43 Закону України «Про заставу» і яка не допускає зменшення вартості заставлених товарів за згодою сторін без погашення частки початкової заборгованості, забезпеченої заставою, підлягає застосуванню. Разом із тим слід враховувати, що вартість заставлених товарів не має права контролювати ніхто, крім заставодержателя. Отже, за наявності згоди сторін вартість заставлених товарів в обігу та переробленні де факто все ж таки може бути зменшена.

Більш актуальною є проблема забезпечення обов'язку заставодавця не допускати зменшення вартості заставлених товарів. Зараз цей обов'язок забезпечується лише відповідальністю у вигляді відшкодування збитків. Але ж ця відповідальність навряд чи є реально можливою. Виникнення збитків на боці заставодержателя може полягати тільки в разі неможливості звернення стягнення на предмет застави (унаслідок його відсутності чи зменшення його вартості) та ще й за умови відсутності в боржника іншого майна, за рахунок якого могли бути задоволені вимоги заставодержателя, забезпечені заставою. Але ж за відсутності майна, за рахунок якого могли бути задоволені вимоги заставодержателя, забезпечені заставою, відсутнім буде і майно, за рахунок якого може бути виконане рішення суду про стягнення з боржника (заставодержателя) збитків. Тому треба шукати додаткові можливості забезпечення виконання зобов'язання, про яке йдеться.

Юридичних перешкод для встановлення в договорі недодержки за порушення заставодавцем обов'язку, передбаченого ст. 43 Закону України «Про заставу», не існує, і стягнення неустойки є більш реальним завданням заставодержателя, ніж стягнення збитків, хоч і при цьому може виникнути проблема наявності в заставодавця джерела, за рахунок якого може бути задоволена вимога заставодержателя до заставодавця, який припустився зменшення вартості товарів, що перебувають під заставою.

Як видається, проблема забезпечення обов'язку заставодавця, передбаченого ст. 43 Закону України «Про заставу», формально-юридичними засобами може бути вирішена далеко не завжди. Її повинен вирішувати сам заставодержатель шляхом пред'явлення іншій стороні договору застави вимоги про включення до договору умови про передання в заставу товарів, вартість яких набагато перевищує суму забезпеченого заставою зобов'язання.

Допоміжне зобов'язання, що ґрунтується на ст. 43 Закону «Про заставу», є одностороннім. Його зміст зводиться до обов'язку заставодавця, про який вище йшлося, і суб'єктивного права заставодержателя, що кореспондує зазначеному обов'язку. Виникає це зобов'язання в момент укладення договору застави (ч. 1 ст. 585 ЦК України), а припиняється за наявності підстав, передбачених ст. 593 ЦК України.

Висновки

Виокремлення допоміжних зобов'язань щодо застави є важливим з теоретичної та практичної точок зору. Зазначені зобов'язання покликані сприяти нормальному розвитку ре-

чових заставних правовідносин, які, у свою чергу, є засобом забезпечення основного зобов'язання (того, задля якого встановлена застава). Вони виникають уже в момент укладення договору застави, хоч деякі права й обов'язки, що становлять зміст допоміжних заставних зобов'язань, набувають характеру відповідно права вимоги та боргу пізніше, у строки, встановлені договором застави або з настанням юридичних фактів, передбачених цивільним законодавством чи договором. Правильне розуміння заставних зобов'язань, у тому числі додаткових, допоможе усунути труднощі, що виникають у судовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-49. – Ст. 356.
2. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 № 2654-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 642.
3. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313.
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
5. Чанишева А.Р. Іпотечні цивільні правовідносини / А.Р. Чанишева. – О. : Фенікс, 2009. – 148 с.
6. Деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням Закону України «Про заставу» : Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 24.12.1999 № 02-5/602 // Вісник Вищого арбітражного суду України. – 2000. – № 1. – С. 61–65.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2013 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-17. – Ст. 112.

В статье выделяются вспомогательные залоговые обязательства в структуре обязательственных отношений. Выясняются их цель, содержание, момент возникновения и прекращения. Вносятся предложения по совершенствованию действующего законодательства в части регулирования указанных обязательств.

Ключевые слова: обязательства, обязательственные отношения, вспомогательные обязательства, залог, вспомогательные залоговые обязательства.

The article distinguishes subsidiary mortgage obligations in the structure of relations of obligations. Their purpose, content, moment of arising and termination are ascertained. Proposals regarding improvement of current legislation in the part of regulation of these obligations are made.

Key words: obligation, relations of obligations, subsidiary obligations, mortgage, subsidiary mortgage obligations.